

- Possit nefas, tacitumque mea decedere terra?
 Nec te nosse amor, nec te data dextera quondam,
 Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
 Quin etiam hyberno moliris sidere classem,
 310 Et mediis properas Aquilonibus ire per altum,
 Crudelis! Quid? si non arva aliena domosque
 Ignotas peteres, & Troja antiqua maneret,
 Troja per undosum peteretur classibus æquor?
 Mene fugis? per ego has lacrymas dextramque tuam te,
 315 (Quando aliud mihi jam miseræ nihil ipsa reliquit)
 Per conubia nostra, per inceptos Hymenæos;
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
 Dulce meum: miserere domus labentis, & istam,
 Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem.
 320 Te propter Libycæ gentes, Nomadumque tyranni
 Odere, infensi Tyrii: te propter eundem,
 Exhinc pudor, &, qua sola sidera adibam,
 Fama prior: cui me moribundam deseris, hospes?
 Hæc solum nomen quoniam de conjugæ restat.
 325 Quid moror? an mea Pygmalion dum mœnia frater
 Destruat? aut captam ducat Getulus larbas?
 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
 Ante fugam soboles, si quis mihi parvulus aula
 Luderet Æneas, qui te tantum ore referret;
 330 Non equidem omnino capta aut deserta viderer.
 Dixerat. Ille Jovis monitis immota tenebat
 Lumina, & obnixus curam sub corde premebat.

Tan-

crimem, & tacitus abire ex ara regione? Nec te dextra olim data, nec Dido retinet
 peritura crudeli morte? Ino etiam frons classem hyemalim tempore, & properas navigare per mare in-
 ter medius Aquilones, crudelis! Quid? si non quereres regionem externam & sedes incognitas, sed
 tibi octus Troja foret, in classe peteretur a te Troja per mare procellosum? An fugis me? ego oro te per
 has lacrymas, & dextram tuam (siquidem ipsa nihil aliud referre mihi jam miseræ), per conjugium
 nostrum, per nuptias inchoatas; si bene merui quicquam de te, aut si quicquam meum fuit gratum vi-
 bi: miserere domus mee cadentis: & si quis adhuc aditus est precibus, precor, depono hoc consilium.
 Propitius te populi Libycæ & reges Numidarum oderunt me, & Tyrii infensi sunt mihi: propter eundem
 te pudor venit, & prima fama, per quam unicam attingebam astra: cui relinquas me morituram, o
 hospes? siquidem hoc unum nomen superest de conjugæ. Quid exspecto? an ut Pygmalion frater diripat
 muros meos? aut larbas Getulus trahat me captivam? Saltem si ante fugam aliqua proles mihi suscepta
 fuisset te se, si parvulus aliquis Æneas mihi luderet in aula, qui te tantummodo vultu representaret,
 equidem non plane viderer decepta aut derelicta. Sic loquuta fuerat. Ille iussa Jovis tenebat immotus
 oculos, & obnixus coercebat curam in animo.

N O T Æ.

310. Aquilonibus.) De iis septentrionalibus
 ventis, Ecl. 7. 51. De Hymenæo, nuptiali
 Deo, Geor. 3. 60. De Nomadibus, qui & Nu-
 midæ dicuntur, supra v. 40. De Pygmalio-
 ne, v. 44. De larba, v. 36.

333. Ego te, que, &c.) Tres habet partes
 Æneæ responso. CONFESSIO. CONFESSIO. CONFESSIO. CONFESSIO.
 1. Quia primum ipsius
 consilium fuit Trojam instaurare in Phrygia:
 quo in flexu rerum, conjux Didonis esse non
 poterat. 2. Quia Diis in Italiam ipsum et-

iam repugnantem miserunt: quod alterum
 fuit conjugii obstaculum. 3. Comparatione a
 pari: quia si Diis ipsa paruit, & eorum ius-
 tu Carthagine detinetur, quidni ipse sequa-
 tur Deos in Italiam? 4. Quia cogitur iis
 obsequi, & paternæ umbrae, & ipsius Mer-
 curii admonito. 5. Quia satis iubetur Æne-
 io regnum parare, quo careret in Libya,
 ubi regnum ad suam ex Didone sobolem per-
 tineret. Fatendum tamen orationem istam, si
 Deorum iusta excipias, sane esse subfrigidam.
 340. Meis Auspiciis.) Mea voluntate atque
 sponte, meo arbitratu. Mos enim erat vete-
 rum, ut gravius nihil, nisi prius capta
 auspiciis susciperent. Atque ita non suis au-
 spiciis rem gerere, est non sua voluntate.

344 Re-

- Tandem pauca refert: Ego te, quæ plurima fando
 Enumerare vales, numquam, regina, negabo
 335 Promeritam: nec me meminisse pigebit Eliæ,
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hoc reger artus
 Pro te pauca loquar. Nec ego hanc abscondere furto
 Speravi, ne finge, fugam: nec conjugis umquam
 Præterdi tædas, aut hæc in fœdera veni.
 340 Me si fata meis paterentur ducere vitam
 Auspiciis, & sponte mea componere curas,
 Urbem Trojanam primum dulcesque meorum
 Relligias colerem, Priami tecta alta manerent,
 Et recidiva manu posuisssem Pergamæ vicis.
 345 Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo
 Italiam Lyciæ jussere capessere fortes:
 Hic amor, hæc patria est. Si te Carthaginis arces
 Phœniissam, Libycæque aspectus detineret urbis,
 Quæ tandem Ausonia Teucros confidere terra
 350 Invidia est? Et nos fas extera quarere regna,
 Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris
 Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,
 Admonet in somnis & turbida terret imago:
 355 Quem regno Hesperiae fraudo & fatalibus arvis.
 Nunc etiam interpres Divum, Jove missus ab ipso,
 (Tector utrumque caput) celeres mandata per auras
 Desiit: ipse Deum manifesto in lumine vidi
 Inrudentem muros, vocemque his auribus ausi.

360 De-

Tandem repoluit hæc pauca: Ego, o regina, numquam negabo te meminisse de me multa, quæ loquendo
 potes enumerare: nec me pigebit recordari Eliæ, quamdiu ipse recordabor mei, dum anima mor-
 tui ista membra. Dicam pauca pro Itarveti. Nec ego speravi tegere silentio hanc fugam, ne finge, id
 tibi; sed etiam numquam prætuleri faces maritales, aut ventibus ad has maritas. Si fata permitte-
 rent me transire vitam mea voluntate, & consilium negotia meo arbitratu, primo venerem Tro-
 janam urbem & dulces reliquias meorum, & starent astra pelæta Priami, & manu condidisssem vicem
 Pergamæ caducæ. Sed jam Gryneus Apollo magnam Italiam, Lyciæ oracula Italiam urbis imperantur me
 quere: hic est amor, hæc patria. Si munimenta Carthaginis, & visus Libycæ urbis retinet te Phœ-
 niissam, quæ demum est tibi invidia, quod Trojani sedant in Italica terra? licet nos quoque quærere
 regna externa. Umbra aspera Anchisæ sollicitat me in somnis, quoties nox tegit terras humidis tenebris,
 quoties læta sidera orientur. Sollicitat me puer Æneas, & injuria facta dilecto capiti eius, quem
 primo regno Italiae & terris fatalibus. Nunc etiam nuntius Deorum missus ab ipso Jove (atque utrum-
 que Deum) portavit ejus jussa per locum ærem: ipse vidi Deum in luce porpentina ingrediens muros,
 & excepti his auribus vocem ejus.

N O T Æ.

344. Recidiva.) Alii explicant restituta, &
 post excidium reduentia: quomodo recidiva
 febris dicitur. Sed puto recidivas solis ideo
 dici, quia in eas recidimus; arguevta semper
 casum significare. Igitur recidiva simpliciter
 interpretor caduciva live cadentia. Quod si recidiva
 casum iteratum norant, puto allusum ad
 geminam Trojæ expugnationem, primam ab
 Hercule, alteram a Græcis, Æn. 3. 476.

345. Gryneus, &c.) Gryniun, in Æolide, A-
 siae minoris maritima regione, ad occidentem
 Lydiæ: ubi vetus oraculum, & templum Apol-
 linis sumptuosum. Sic Strabo l. 12. De eo, Ecl.
 6. 72. Lyciæ, ejusdem Asiae minoris regio ad
 meridid, urbem habuit Pataram, ubi celebre
 etiam oraculum Apollinis, de quo supra v. 143.

Hinc Apollo Gryneus & Pataraeus dictus est; &
 quamquam Æneas Phœbii monita de quaerenda
 Italia, neque Gryni, neque Patarae acceptif-
 set, sed in insula Delo apud Annium regem
 Æn. 3. 97. & in Eplo apud Helenum regem
 Æn. 3. 381. per hæc tamen communia nomina
 Grynei & Lycii, unus idemque Apollo, ejusque
 oraculum, non locus significatur. Sic in iplo
 Delio templo Apollinæ nuncupatur Thymbraeum,
 cum Thybra sit in Troade, Æn. 3. 87.
 346. Oracula.) Oracula, quæ consentibus
 modo prospera, modo adversa, prout fors,
 sive fatum ferrebat.

348. Phœniissam.) Cum e Phœnicia oriunda
 sis, Æn. 1. 470. De Libia, supra v. 36. De Asio-
 nia, Italia, Æn. 3. 171. De Hesperia, Italia. Æn.

334.

360. Desine, meque tuis incendere, teque querelis:
Italian non sponte sequor.
Talia dicentem jamdudum averſa tuetur,
Huc illuc volvens oculos: totumque pererrat
Luminibus tacitis, & ſic accenſa profatur:
365 Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus auctor,
Perſide, ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.
Nam quid diſſimulo? aut que me ad majora refervo?
Num ſtetu ingemuit noſtro? num lumina flexit?
370 Num lacrymas, viduus dedit? aut miſeratus amantem eſt?
Que quibus anteferam? jam jam nec maxima Juno,
Nec Saturnius hæc oculis patet: aſpicit æquis
Nuſquam tuta fides. Ejectum litore, egentem
Excepi, & regni demens in parte locavi:
375 Amiſſam claſſem, ſocios a morte reduxi.
Heu! furiis incenſa, feror. Nunc augur Apollo,
Nunc Lycie ſortes, nunc & Jove miſſus ab ipſo
Interpres Divum fert horrida juſſa per auras.
Scilicet ſi ſuperis labor eſt, ea cura quietos.
380 Sollicitat. Neque te tepeo, neque dicta reſello.

Ceſſa commovere & me & te his queſibus: non ſponte peto Italiam. Talia loquentem Dido jamdudum inſenſa inſuetur, rotans hic illuc oculos: & totum Aeneam circumſpicit oculis taciti, & ſic Italia loquitur. Nec tibi mater eſt Dea, nec Dardanus auctor ſancitæ eſt, o perſide; ſed Caucasus horribilis duris rapibus peperit te, & Hyrcanæ tigres præberunt tibi ubera. Quid enim diſſimulo? aut que gratiora exspecto? An genuit ob ſtetum meum? an obvertit oculos? an emoluitus ſuavit lacrymas, aut miſeratus eſt amantis? Que quibus præferam? nunc nunc neque maxima Juno, nec pater Saturnus videt hæc juſtis oculis. Nulli certa eſt fides. Excepi Aeneam expulſum e litore, egentem, & luſta conſitum eum in parte regni; ſervavi navis amiſſas, & ſocios a morte. Heu! rapior inflammata a furis. Nunc Apello rates, nunc oracula Lycie, nunc Interpres Deorum miſſus ab ipſo Jove portat per ævum dura mandata. Quæſi vero ſi eſſet labor Deorum, & ea cura vexaret eos tranquillæ. Neque te retineo, neque reſto que dixisti.

N O T A.
I. 534. De Italia Aſcanio promiſſa, Æn. 1. 270.
360. Interpres Divum.) Mercurius, qui Græce Βουλιός dicitur, quali *interpres* vocis interpret.
360. Incendere querelis.) Sic Æn. 10. 899.
Clamore incendunt querelis. Et Æn. 11. 147.
Maſſam incendunt clamoribus urbem.
362. Averſa.) Vel oculis averſa, id eſt; torvis ac retortis oculis intuentis: vel averſa animo.
365. Nec tibi Diva parens, &c.) Erumpit Didonis tuor in hanc ſupremam orationem, qua I. Negat ea quæ ſtaſtaverat v. 12. de divino Aeneæ genere, II. Aeneam inculcat, quod nec genuit, nec aſpectu, nec ſtetu dignatus eſt ſentem & amantem fuerit. III. Deos incuſat ipſos, quod hæc impune ſinant abire. IV. In Aeneam iterum, ut in ingratum inſultatur. Ut in mendacem, qui oracula, Deorumque juſſa ſuæ præteſat, quod reſtat, negando eam rerum mortalium Diis inſeſe. VI. Per correptionem, negat fe velle mendacia illius reſellere: tum addit conſeſſionem deluſoriam, & comminationem iuſurii naufragii, perpetuarumque poſſi mortem inimicitiarum. Ubi notandum, eam ex animi perturbatione Deos
modo iniquos dicere, modo rerum humanarum negligentes inculcare, modo ipſos appellare, a quibus juſtam perſidiam urionem ſperet. VII. Denique ſequitur ex furore deliquimus.
365. Dardanus.) Auctor Trojanorum, Æn. 1. 229.
367. Caucasus, Hyrcanæque, &c.) Caucasus, mons Aſie, præ cæteris altus & leopuſulis, inter mare Euxinum & Caſpium; Hyrcania, olim Parthiæ pars ad meridiam Caſpij maris, nunc Tabarſtan, ſub ditione Perſarum: regio pantheris ac tigribus infeſta.
371. Que quibus anteferam?) Inter que omnia immanitatis ſigna, quæquam aliis majora dicam?
Iam jam nec, &c.) Sed qui mirum, ſi eſt in me iniquus Aeneas: cum ne Juno quidem Carthaginis & conjugii perinde curis, ne Jupiter quidem ipſe Saturni filius & Junonis conjux, æquis oculis hæc in me ab illo commiſſa ſcelera aſpiciant.
373. Nuſquam tuta fides.) Nec apud homines, qui eam temere violant; nec apud Deos, qui eam impune violari ſunt.
380. Neque dicta reſello, &c.) Senſus eſt.
Ora-

I, ſequere Italiam ventis, pete regna per undas.
Spero equidem mediis, ſi quid pia numina poſſunt,
Supplicia hauſurum ſcopulis, & nomine Dido
Saepè vocaturum. Sequar artis ignibus abſentis:
385 Et, cum frigida mors anima ſeduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero: dabis, improbe, penas.
Audiam, & hæc manes veniet mihi fama ſub imos.
His medium diſtis ſermonem abruptit, & auras
Ægra fugit: ſequè ex oculis averſit & auferit.
390 Linguens multa metu cunſtantem & multa parantem
Dicere. Suſcipiunt famule, collapſaque membra
Marmoreo referunt thalamo, ſtraſiſque reponunt.
At pius Aeneas, quamquam lenire dolentem
Solando cupit, & diſtis avertere curas,
395 Multa gemens, magnoque animum labefactus amore:
Juſſa tamen Divum exequitur, claſſemque reſiſtit.
Tum vero Teuceri incumbunt, & litore ceſſant
Deducunt toto nares: natat unda carina;
Frondeſentque ferunt remos, & robora ſilvis
400 Infabricata, ſugæ ſtudio.
Migrantes cernas, & toraque ex urbe ruentes.
Ac veluti ingentem formicæ farris acervum

I, pete ventis Italiam, quæve regna per mare. Equidem, ſi juſti Dei poſſunt aliquid, ſpero te lauturum penas in mediis ſcopulis, & ſæpe nomine appellaturum Didonem. Perſequar te nigris ignibus licet abſentis: & poſtquam frigida mors ſeparaverit corpus ab anima, adero umbra cunctis locis: ſolvet mihi penas, o improbe; audiam, & hæc fama pernarum tuarum ventis ad me apud inferos profundos. His prolatis interruptit medium ſermonem, & aſſiſta fugit lucem, & ſe abducit & auferit ex aſpectu, relinquentes Aeneam metu tardantem dicere multa, & parantem aliter multa. Suſſuſſant eam famulæ, & reportant in marmoreum cubiculum membra deſecta, locantque eam in lecto. At pius Aeneas, quamvis opes conſiderando placere morientem, & pelvere curas ſermonibus, nullum gemens, & conſeſſus animo propter amorem: tamen obſervat juſſa Divorum, & reſiſtit claſſem. Tunc autem Trojani incumbunt remos, & deducunt alia nares & toto litore: natant undæ nares: & nauæ portant remos virgidentes, & ligna & ſilvis adhuc inſormia, deſiderio ſugendi. Videas eos excentes, & erumpentes ex urbe ſola. Et quemadmodum formicæ, quando deprædantur magnum cumulum frumenti,

N O T A.
I. 534. De Italia Aſcanio promiſſa, Æn. 1. 270.
360. Interpres Divum.) Mercurius, qui Græce Βουλιός dicitur, quali *interpres* vocis interpret.
360. Incendere querelis.) Sic Æn. 10. 899.
Clamore incendunt querelis. Et Æn. 11. 147.
Maſſam incendunt clamoribus urbem.
362. Averſa.) Vel oculis averſa, id eſt; torvis ac retortis oculis intuentis: vel averſa animo.
365. Nec tibi Diva parens, &c.) Erumpit Didonis tuor in hanc ſupremam orationem, qua I. Negat ea quæ ſtaſtaverat v. 12. de divino Aeneæ genere, II. Aeneam inculcat, quod nec genuit, nec aſpectu, nec ſtetu dignatus eſt ſentem & amantem fuerit. III. Deos incuſat ipſos, quod hæc impune ſinant abire. IV. In Aeneam iterum, ut in ingratum inſultatur. Ut in mendacem, qui oracula, Deorumque juſſa ſuæ præteſat, quod reſtat, negando eam rerum mortalium Diis inſeſe. VI. Per correptionem, negat fe velle mendacia illius reſellere: tum addit conſeſſionem deluſoriam, & comminationem iuſurii naufragii, perpetuarumque poſſi mortem inimicitiarum. Ubi notandum, eam ex animi perturbatione Deos
modo iniquos dicere, modo rerum humanarum negligentes inculcare, modo ipſos appellare, a quibus juſtam perſidiam urionem ſperet. VII. Denique ſequitur ex furore deliquimus.
365. Dardanus.) Auctor Trojanorum, Æn. 1. 229.
367. Caucasus, Hyrcanæque, &c.) Caucasus, mons Aſie, præ cæteris altus & leopuſulis, inter mare Euxinum & Caſpium; Hyrcania, olim Parthiæ pars ad meridiam Caſpij maris, nunc Tabarſtan, ſub ditione Perſarum: regio pantheris ac tigribus infeſta.
371. Que quibus anteferam?) Inter que omnia immanitatis ſigna, quæquam aliis majora dicam?
Iam jam nec, &c.) Sed qui mirum, ſi eſt in me iniquus Aeneas: cum ne Juno quidem Carthaginis & conjugii perinde curis, ne Jupiter quidem ipſe Saturni filius & Junonis conjux, æquis oculis hæc in me ab illo commiſſa ſcelera aſpiciant.
373. Nuſquam tuta fides.) Nec apud homines, qui eam temere violant; nec apud Deos, qui eam impune violari ſunt.
380. Neque dicta reſello, &c.) Senſus eſt.
Ora-

Cum populant, hyemis memores, testoque reponunt:
 It nigrum campis agmen, pradamque per herbas
 405 Convectant calle angusto: pars grandia trudent
 Obnixæ frumenta humeris: pars agmina cogunt,
 Castiganque moras: opere omnis femita fervet.
 Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus?
 Quosve dabas gemitus? cum litora fervere late
 410 Prospiceres arce ex summa, totumque videres.
 Miserei ante oculos tantis clamoribus æquor.
 Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?
 Ire iterum in lacrymas, iterum tentare precando
 Cogitur, & supplex animos submittere amanti.
 415 Ne quid inexpertum, frustra moritura, relinquat.
 Anna, vides toto properari litore circum:
 Undique convenere: vocat jam carbasus auras:
 Puppibus & lati nautæ imposuere coronas.
 Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,
 420 Et perferre, foror, potero. Misere hoc tamen unum
 Exequere, Anna, mihi: solam nam perfidus ille
 Te colere, arcanos tibi credere sensus;
 Sola viri molles aditus & tempora noras.
 I, foror, atque hostem supplex affare superbum:
 425 Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem

Au-

providæ in hyemem, & se ponunt in latebris: nigra vultus incedit per agros, & subvectant pradam angusto tramite inter herbas: partim obnixæ frumenta propellant magna erana: partim colligunt turmas: & accelerant morantes: omnis femita fervet. Qui tunc sensus erat tibi, o Dido, spectanti talia? aut quas emittabas gemitus? cum ex alta arce spectares litora undique affare, & aspiceres totam caulis totum mare turbari tantis clamoribus. Improbe amor, quid non cogis hæcæ animos hominum? cogitur rursus descendere ad lacrymas, rursus oppugnare Æneam precando. & supplicando supplicare animos amanti: ne omisit quoquam intentionem, antequam frustra moriatur. Anna, inquit, cernis circum properari toto litore: undique collecti sunt: iam vela invitant ventos, & nauta bilares addiderunt puppibus coronas. Ego si potuisssem presertire tantam calamitatem, possem etiam eam suscipere. Tamen, o Anna, fac istud solum mihi misere: nam perfidus ille solebat te solam revereri, etiam tibi committere secretos sensus; sola cognoscabas tempora & commodos aditus ad illum. I, foror, & supplex alloquere hostem ferocem. Non ego juravi cum Græcis in Aulide evocare Trojanam gentem,

N O T A E.

405. Callis.) Est femita, quæ callo pedum induit.
 407. Semita.) Angusta via, quasi semi iteri.
 Castiganque moras.) Accelerant, ac veluti increpant morantes.
 409. Litora fervere.) Affare, nautis, Trojanis, aliis relecta esse. Utraque translatio petitur ab ællu, & aquis ferventibus, quæ dum ebulliunt, consertim ac tumultuoso impetu miscetur inter se, multiplicantur, intumescunt.
 416. Anna, vides, &c.) Dido jam Æneæ dirisima quæque comminata atque imprecata fuerat, v. 81. Nunc suadet Annæ ut eum supplex adeat profe: more amantium, qui nunc minis, nunc precibus agunt, jam furiosi, mox dejecti, nulquam sibi similes. Oratio tres hæbet partes. I. Exponit præsens professionis periculum. II. Rogat Annam ut Æneam deest. Quamvis non possim perferre, tamen deat: tum quia colitur ab Æneæ, tum quia novit ipsa pertentare ejus animum. III. Docet eam argumenta, quibus eum a professione deterreat, eaque tria. I. Quod nihil in eum hostile Dido commiserit. 2. Quod nondum commoda sit navigationi tempus. 3. Quod non jam conjugium, sed breve tantum tempus petat, ut dolori assuetus suo, equique absint.
 417. Coronas.) Plur. Carlsja, hinc genus, quo & vela, & velas etiam sunt: in Hispania inventus est circa Tarraconem, ex Plin. l. 19. c. 18. Coronas.) Mos nautarum cum solvere, & appellerent, in lignum lætice. Georg. l. 303. Ceu pæssa cum jam portum tetigere carina, Puppibus & lati nautæ imposuere coronas. Imponebant autem præcipue puppibus, quia in ea navis parte sacrarium erat.
 419. Hunc ego si potui, &c.) Si potuisssem, notatio temporis, ut supra v. 27. Ante puppibus, quia in ea navis parte sacrarium erat.
 426. Aulide juravi, &c.) Aulis, Tanagraorum pagus est, in ora Boeotia, loco saxoso, ad curipam, Bubææ oppositus, non longe a Chalcidæ portum habet duplitem; quo convenit Græcorum classis navium mille, ad Trojanam expeditionem profectens. Hic cum in illo Græcorum conventu Agamemnon rex Mycenarum certam, Dianæ Aulidensis sacram, inter venandum occidisset, ventis adversis detenta, classis fuit, donec admoibus a Calchante Agamemnon Iphegiam filiam suam Dianæ immolaret, Æn. l. 2. v. 116. De Danais, Græcis Æn. l. 34. De Pergam, arce Troje, Æn. l. 470.

Aulide juravi, classeme ad Pergama misi: nec patris Anchisæ cineres manesve revelli.
 Cur mea dicta negat duras demittere in aures?
 Quo ruit? Extremum hoc miseræ det munus amanti:
 430 Expectet facilemque fugam, ventosque Jereutes.
 Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro;
 Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat.
 Tempus inane peto, requiem spatiumque futuroi,
 Dum mea me vitam doceat sortuna dolere.
 435 Extremam hanc oro veniam: miserere fororis.
 Quam mihi cum dederit, cumulatam morte remittam.
 Talibus orabat, talesque miserima fletus
 Ferique referetque foror: sed nullis ille movetur
 Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.
 440 Fata obstant, placidasque viti Deus obstruit aures:
 Ac veluti annofo validam cum robore quercum
 Alpini Boreæ, nunc hinc, nunc statibus illinc
 Eruere inter se certant; it' stiror, & alie
 Consterunt terram convulsio stipite frondes:
 445 Ipsa hæret scopulis: & quantum vertice ad auras
 Ætheras, tantum radice in Tartara tendit.
 Hæc fecus affiduis hinc vocibus heros
 Tanditur, & magno perlenit pectore curas:

Mens

aut nisi mater adversus Trojan: nec effodi cineres & umbra patris Anchisæ. Cum abniti exopere rigidi auribus meo senhenti? Quo ruit? Concedat ultimum hoc munus misere amanti: expectet comodam fugam, & venia oportuna. Non jam peto antiquum conjugium, quod jam ad amorem exlinguendum; donec forti mea me deestiam assuefiat, hinc dolor. Hoc precor ab illo beneficium ultimam: miserere fororis: cum mihi hoc dederit, dimittam illum expletæ fletus: sed ille nullis fletibus movetur, & nulla verba quatit exaudis. Fata obstant, & Deus videri se quereat statibus quercum validam antiquo robore, & tunc stiror auditur; & truncus prode funde commoto sola regum terram; ipsa quercus hæret rupibus, & tantum radice progreditur continuis sermoibus, & magno an mo sentit dolores;

N O T A E.

426. Aulide juravi.) Aulis, Tanagraorum pagus est, in ora Boeotia, loco saxoso, ad curipam, Bubææ oppositus, non longe a Chalcidæ portum habet duplitem; quo convenit Græcorum classis navium mille, ad Trojanam expeditionem profectens. Hic cum in illo Græcorum conventu Agamemnon rex Mycenarum certam, Dianæ Aulidensis sacram, inter venandum occidisset, ventis adversis detenta, classis fuit, donec admoibus a Calchante Agamemnon Iphegiam filiam suam Dianæ immolaret, Æn. l. 2. v. 116. De Danais, Græcis Æn. l. 34. De Pergam, arce Troje, Æn. l. 470.
 436. Quam mihi cum dederit, cumulatam morte remittam.) Ita, collatis exemplaribus, hunc versum, totum operis diemissimum, & maxime luxuratum, emendo: & sensus est. Hoc beneficium nova paulo longioris, hanc gratiam extremam cum mihi contulerit, remittam illud, sed cumulatam vobis ejus absintem. Etique hæc mantum locutio, qui perfidus amatricis munus consere morte sua exultant: qualls ille pastor Æcl. 8. 59. Precepti aeris scilla de montis in vultus deiserat: extremum hoc munus mortem hæleto. Hæbet aliî codices: Quam pules. De mendis supra, v. 237. De Latino, Italice parto, Æn. l. 107. c. 137.
 443. Ventam.) Favorem ad beneficium. Æn. l. 528. c. 137.
 444. Alpini Boreæ.) De Borea, vento septentrionali; Æcl. 7. 51. De numero plurali, ut passim Aquilone; & Africi. Dicuntur Alpini, quia

Spargens humida mella, fopiferumque papaver
Hæc se carminibus promittit solvere mentes

490 Nocturnoque ciet manes, Mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendera montibus ornos
Testor, chara, Deos, & te, germana, tuumque nos

495 Erigè, & arma viri, thalamo quæ fixa reliquit
Impiùs, exuviaque omnes, lectumque jugalem,
Quo perii, superimponas. Abolere nefandi

500 Non tamen Annae novis præterere funera sacris
Ger-

fundens liquida mella & fopiferum papaver. Hæc pollicetur se carminibus solvete animas, quas velit; dicit vero, injicere istas curas, retinere aquam in furvis, & retro agere sidera; & evocare infernas umbras. Videtis terram reboare sub pedibus, & ornos delabi & montibus. O dilecta soror, atque hoc Deos, & te, tuumque jucundum caput, me coactam preparari ad magicas artes. Tu lecta, sub aere, in interiore domo, exstrue rogam; & superpone arma Enææ, quæ scelera tua restant iussena in cubiculo. & omnes vestes, & lectum conjugalem in quo perii. Placeat delere omnes reliquias pessimi hominis, & ita docet sagæ. Hæc locuta tacet; simul pallor intravit vultum. Tamen Anna non putat sororem celare mortem suam sub illis novis ceremoniis.

N O T E

489. *Sopiferumque papaver.* Si pervigil esse debuit draco, quomodo sopifero papavere sacerdos eum alebat? Hic multa interpres. Ego hæc duo. I. Non significat poeta topium draconem a sacerdotibus, sed nutritium cibis delicatissimis. Erat autem in deliciis mensuram secundarum apud veteres massa quedam dulcissima, tolo semine papaveris & melle condita; ex Plin. l. 19. 8. nihilque apud eos ferè mellitum erat, quod non ederet ipsam etiam papaver. II. Forte vult illius sagæ potentiam extollere, quæ artem etiam sciret topium pervigilis draconis: ut Medea apud Ovid. Met. 7. 150. De manibus, animis mortuorum, Georg. 4. 469. De ornis, iracundis iugilibus, Ecl. 6. 77.
492. *Accingit artes.* Pro accingit ad artes: suppedita preparatione, & voce trisyllaba in quadrisyllaba prolata, more Græcorum, qui ininitivis atterunt syllabas. *Accingi, pro parari*; more eorum innuit, qui suentem vestem colligunt & cingunt, ut sint ad opus expeditiores. Cur autem opus erat hoc apparatur? nonne sibi necem conciscere poterat Dido clam fore? Poterat enimvero. Sed sperare etiam poterat, apparatus illius delibata Enæam ferè commovendum. Et pompam illam ex arte adhibuit Virgilius, ut historiam aliquomodo ferviret, quæ Didone erecto rogo sibi vitam ademinisset, licet honestiorem ob causam, supra v. 36.
494. *Pyram.* Seruum lignorum ad comburenda cadavera. *Rogus* dicitur, antequam ardeat; vel a *rogi fissura*, ex Marfilio; vel potius a *rogandis* Diis, qui cadavere im-

Germanam credit, nec tantos mente furoris
Concipit, aut graviora timet, quam morte Sichæi
Ergo iussa parat.

At Regina pyra, penetrali in sede, sub auras
505 Erecta ingenti, radiis atque ilice secta,
Intendique locum fertis, & fronde coronat
Funerea: super exuvias, ensesque relictum,
Effigiemque toro locat, haud ignara futuri.

510 Tercentum tonat ore Deos, Erebumque, Chao,
Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ
Sparserat & lacices simulatos fontis Averni.
Falcibus & melle ad Lunam quaruntur ahenis

515 Pubentes herbæ, nigri cum lacte veneni.
Quæritur & nascens equi de fronte revullus.
Et matri præreptus amor.

Idem ubi supponat, ubi una dicitur. Ipse nec suspicatur animo tantam rabiem, aut timet atrocis quicquam, quam in necesse Sichæi. Igitur preparat, quæ mandata fuerant. Sed Regina exhibito rogo, & lectis & iugilibus, scilicet sub aere, in interiore domo, cingitque locum fertis, & coronat futuribus foliis: superponit lecto vestes, & enses relictum, & imaginem Enææ, non inficia vitæ casus. Ataria sunt circum, & saga soluta crinibus tonat ore tercentos Deos; & Erebum; & Chaos; & Hecaten ipsicem, tria capita virginis Dianæ. Affixerat quoque fictas æquis lacus Averni. Et conquiruntur lanuginosæ herbæ, succisæ falcibus æreis ad Lunam, cum succo nigri veneni. Conquirunt etiam Hippomanes, amor equi subductus, & exvullus e fronte pulli nascens.

N O T E

sur, præsertim cæcæ, Ecl. 8. 75. De toro, lecto, Æn. 3. 224.
509. *Sacerdos.* Massyla, de qua v. 493. De erigunt in sacris effigione. Æn. 3. 370.
510. *Tercentum tonat ore Deos.* Id est, juxta Hortensium, tonat tercentum Deos, id est, tria numeris: certo numero, pro incerto. Vel iuxta Sertium, Ter-tonat centum Deos, id est, centum numina Hecates, quæ sic dicta ab *æææ centum*, quia centum varias habere dicebatur potestates, & centum victimis placabatur, ce centenarius numerus ipsis sacer erat.
511. *Hyzinum.* Vel Deus est inferorum ex Chaos & Caligine progatus, patereque Notis, juxta Hyzinum; vel profundissima inferorum sedes, ab *æææ* 120.
512. *Chaos.* Vel antiquissimus Deorum est, unde ceteri propagati, juxta Hesiodum in Theog. v. 116. Vel prima rerum omnium & consulari molis, unde oris eductus est, Georg. 4. 347.
513. *Tergeminam Hecaten.* Æn. 3. Sororem Apollinis, triplici nomine: quippe *Luna* in cælo, *Diens* in terra, *Proserpina* in inferis appellabatur. At præterea *Hecate*. Ergo nomine quadruplici, non triplici. Immo *Hecate* nomen non fuit, sed cognomen. debito proxime diximus. Eadem quoque tribus capitibus pingebatur, dextro equino, sinistro canino; medio, vel humano, vel fustilo, variane enim auctores. Tum colebatur in trivitiis. *Pogon* dicitur, quia virginittatis amans, idiomate lividiores mores & venarum coluit. Igitur poeta pro *Hecaten* & *Dianam*, idem dixit, diversè tamén exprimit.

514. *Nigri lacte veneni.* Vel lacte dixit, pro quolibet lacte: *nigrum venenum*, pro mullato, dicit, ut Georg. 2. 130. *Membris agit aha venena.* Vel, *lac nigri veneni*, pro succo nigri coloris.

515. *Nascens equi.* Æn. 3. Plin. l. 8. 44. *Consent equi incesti amoris venescens, hippomanes* appellatum, in fronte, carice magnitudinis, color

Ipſa Dido moritura, exuta calcamenti circa unum pedem, in veſte ſuccincta, proſp altaria, Teſtatur moritura Deos, & conſcia ſati

320 Sidera: tum, ſi quod non æquo ſuadere amantes Curæ numen habet juſtumque memorque, precatur. Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem Corpora per terras, ſilvæque & ſæva quierant: Æquora: cum medio volvuntur ſidera lapſu:

323 Cum tacet omnis ager; pecudes, piſcæque volucres, Quæque lacus late liquidos, quæque aſpera dumis Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilentii Lenibant curas, & corda obſita laborum. At non infelix animi Phœniſſa, neque umquam

330 Solvitur in ſomnos, oculiſve aut peſtore noctem Accipit: ingeminant curæ, ruſſuſque reſurgens Sævitur amor, magnoque irarum fluctuat æſtu. Sic adeo inſiliit, ſecumque ita corde volutat: Et quid ago? ruſſuſne procos irriſa priores

333 Experiat? Nomadumque petam connubia ſupplex, Quos ego ſum toties jam dedignata maritos? Iliacas ſequitur claſſes atque ultima Teucrum Juſſa ſequar? quiane auxilio juvat ante levatos,

Et

Ipſa Dido moritura, exuta calcamenti circa unum pedem, in veſte ſuccincta, proſp altaria, Teſtatur moritura Deos, & ad ſuum ſatum concurrentia ſidera: præterea, ſi aliquis Deus æquus & memor curam gerit amantium non equali nexu junctorum, hunc imploravit. Nox erat, & corpora fatigata ſomnum capebant in terris, ſilvæque & aſpera maria quierant: quando aſtra vertuntur in medio curſu: quando omnis campus ſilet; beſtiæ, & verſicolores aves, & quæ incolunt late lacus liquidos, & quæ agros rubis horridos, & facentes ſub nocte tacita mulcebant ſomno curas & corda obſita laborum. Non vere mulcebant curas Phœniſſa animo miſera, nec umquam reſolvitur in ſomnum, aut oculis, aut peſtore noctem admittit: augetur curæ, & iterum renaſcens amor ſervit, & agitatur magno motu varium. Sic adeo inſtat ſibi, & ſic apud ſe cogitat: Quid nunc ſactam? an viciſſim contemnenda tentata primos amatores, & ſupplex ſagittabo nuptias Numidarum, quas ego jam toties dedignata ſum accipere conjuges? An ergo ſequar naves Trojanas, & ſuprema imperia Trojanorum? an quia mihi prodeſt eas prius a me recreatas eſſe ſubſidio,

N O T Æ.

lore nigro, quod ſtatim edito partu devorata ſacta, aut partum ad ubera non admittit, ſi quis præceptum habeat. Eadem ſere Ariſtoleſes & Elianus. Ideo Hippomanes matris amor dicitur, quia primo expetitur ab equa, & equæ pullum chariorem reddit. Nomen ab ἵππος. equus & ἄναις furor. Hoc autem hippomanes queri jubet Dido, ut forori perſuadeat, ſacta illa, ad conciliandum Æneam, non ad mortem ſibi querendam inſitui.

327. Ipſa mola manibusque, &c.) Ipſa Dido, non ſacerdos, Deos atſtatur: ſpargens molas, ſive placentam ſalſam ſuper aras, eaſque tenens manibus. De mola, ejuſque ſpargendæ conſuetudine, An. 8. 83. De tenendis aris inter ſupplicandum, ſupra v. 310.

328. Unum exuta pedem rotundis, &c.) Sagarrum habitus: Talis Medea apud Ovid. Met. 7. 182. Egreditur teſtis, veſtes induta recinctas, Nuda pedem, nudis humeris inſuſa capillos. Si niſtrum pedem fuiſſe exiſtimat Cerdanus. Vinolia explicat Pontanus, calcamenta, ex Tibul. in recido, recipio, in plerique utramque vim

ha-

Et bene apud memores veteris ſtat gratia facti?

540 Quis me autem, ſac velle, ſinet? ratiſque ſuperbis Irritam accipiet? neſcis heu, perſिता, necdum Laomedontæ ſentis perſitura gentis? Quid tum? ſola fuga nautas comitabor ovantes? An Tyriis, omniaque manu ſiſtata meorum

545 Inſequar? & quos Sidonia vix urbe revelli, Ruſſus agam pelago, & ventis dare vela jubebo? Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem. Tu lacrymis eviſta meis, tu prima ſurentem His, germana, malis oneras, atque obſicis hoſti.

550 Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam Degere more ſeræ, tales nec tangere curas? Non ſervata fides cineri promiſſa Sichæo: Tantos illa ſuo rumpebat peſtore queſtus. Æneas celſa in puppi, jam certus eundi,

555 Carpebat ſomnos, rebus jam rite paratis. Huic ſe forma Dei vultu redeuntis eodem Obtulit in ſomnis, ruſſuſque ita viſa monere eſt, Omnia Mercurio ſimilis, vocemque, coloremque, Et crines flavos, & membra decora juvenæ:

560 Nate dea, potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?

Nec

Et quia gratia illius antiqui facti manet adhuc in bene gratis eorum animis? Fac autem me velle eos ſequi, quis eorum mihi permittet? & navibus admittet irridam? Heu! neſciſne, miſera, necdum ſentis perſitura Trojana gentis? Quid tum ſi hoc accidat? an ſola fugiendo ſequar nautas eorum triumphantes? an cuncta Caribægenſibus, & omni turba meorum perſecutim ſervatis? idem eorum naves ſequar, eorum imperio me ſuſcipiam? De gente Laomedontæ, ejuſque perſitura, Geog. 1. 502.

541. More ſeræ, &c.) Id eſt ſolitarium vitam degere, & minime ſociabilem, & quaſi ſeram. Fruſtra enim nonnulli ad lynces reſpexiſſe exiſtimant, quas ajunt amiſſo conſpectu nunquam deinceps alteri ſociari. Tangere curas.) Diſtum, pro tangi curis, ut An. 1. 13. volvere caſus, pro volvi caſibus.

552. Cineri Sichæo.) Adjective pro Sichæo; niſi legatur, ut in antiquis plerique; quod Sichæi. 560. Nate Dea.) Secunda Mercurii ad Æneam legatio, qua ſuadet, ut etiam noctu fugiat. Duplici ratione utitur. I. Petitur ab immenſis periculis. II. A comoda temperate. Pericula deinde exponit, in eo poſita, quod nunc quidem Dido ſtatuerit mori; ſed quum nunc demum Dido ſtatuerit mori; ſed quum ſit variam ac mutabile ſententia, fieri poſſit, ut

ut

N O T Æ.

habeat, utin recitatio, & recitatio, quæ ſignificat incantationem & diſſolvere & iterare; ſic erit in recitatio utraque vis.

520. Non æquo ſuadere amantes.) Amantes, non æquali affectu, non pari fide conjunctos, quales erant Dido & Æneas; illa multum, hic leviter amans.

529. Phœniſſa.) Hic Phœnix, hæc Phœniſſa: oriunda e Phœnicia, An. 1. 450.

Infelix animi.) Græca locutio, ut Geog. 4. 491. Viſſuſque animi. Geog. 3. 498. Infelix juſtorum, &c.

534. En quid ago? &c.) Deliberat noctu Dido, quid ſactura ſit. Quinque ſibi proponit conſilia. I. Procos priores adire precibus, ut per eos lacum amorem niſcificatur. II. Trojanorum navibus, & ſidet ſe committere. III. Solam Trojanos fugientes ſequi. IV. Eos totius regni ſui viribus perſequi. V. Reſeſſis his omnibus, mori. Denique miſeriarum cauſam in fororem referre: cujus blanditiis impuſa eſt, ut datam Sichæo falleret fidem.

Nec, quae circumstant te deinde pericula, cernis?
Demens! nec zephyros audis spirare fecundos?
Illa dolos dirumque nefas in pectore versat,
Certa mori, varioque iratum fluctuat aëu.

565 Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas?
Jam mare turbari trabibus, saxaque videbis
Collucere faces; jam fervere littora flammis:
Si te his attingit terris Aurora morantem.

570 Eja age, rumpe moras: varium & mirabile semper
Fœmina. Sic latus nocti se immiscuit atra.
Tum vero Æneas, subitis exterritus umbris,
Corripit et somno corpus, sociisque fatigat
Præcipientes vigilare viri, & confidite transire
Solvite vela citi: Deus æthere missus ab alto.

575 Fessinare fugam tortosque incidere funes
Ecce iterum simulat. Sequimur te, sancte Deorum,
Quisquis es, imperioque iterum paremus orantes.
Adlis o, placidusque juves, & sidera caelo
Dextra ferat. Dixit: vaginaque eripit ensem.

580 Fulmineum, strictoque ferit retinacula ferro.
Idem omnes simul ardor habet: rapiuntque, ruuntque;
Littora deseruere: laetè sub elapibus aquor:
Adnixi torquent spumas, & carula verrunt.

nec vides pericula, quae mox te circumstant? infans! nec audis ventos propitios flare? Illa Dido, certa morantem, mediatur animo fraudes, & servum crimen, & agitatur variis mortibus varium. Nec fugis hinc festinus, quamdiu potestas est festinandi? Mox videbis mare agitari remis, & splendore fluctibus; mox littora accendit flammis: si Aurora invenerit te tardantem in his regionibus. Age ergo, amputa moras: multos res est semper varia & mirabilis. Ita locutus confudit se cum nigris tenebris. Tunc caelum Æneas terribus subito simulacris, eripit corpus somno, & sociisque fatigat. Expresstim videtur, o socii, & sedate in sermone, explicite velle cito & accite Deus missus ex alto caelo rursus hortatur celebrare fugam, & secare tortos funes. Sequimur te, sancte Deorum, quisquis es, imperioque iterum paremus orantes. Adlis o, & ros benignus adjuvet, & reddas ex caelo sidera propitia. Dixit: & eripit & vagina gladium confuscantem, & stricte acie fecit funes. Idem ardor occupat simul omnes; & rapiunt, & ruunt: reliquerunt littora; mare legitur sub navibus; adnixi convolvunt fluctus spumatos, & trahunt carula spatia.

N O T Æ.

ut nollet in multa mori, & postera die fugientem armata classe persequatur.

562. Zephyrus. Commodum quemlibet ventum: nam ex Africa in Italiam solvencibus Austro meridionali, non Zephyro occidentali opus est, Eccl. v. 3.

566. Jam mare turbari trabibus. Carthaginensium navibus, a Didone inmittendis. Sic Zen. 3. 191. Carva vale curruntis equor. De Aurora, Georg. 1. 249.

572. Transire. Scamnus nauticus, ubi remiges sedent.

576. Sancte Deorum, quisquis es. Sumpsit ex Ennio: Respondit Juno Saturnia, sancta Deorum, qui forte ex Graecis, apud quos illa dicitur de Zeos. Alii hic interpretant. Sequimur te, sancte, Deorum quisquis es.

577. Quisquis es. Non enim videtur iterum venisse Mercurium armatus caduceo & talabris ut v. 239. sed colore tantum & voce similis v. 559.

Orcantes. Lacti, Zen. 3. 189.

Et jam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile:
Regina e speculis ut primum abscelere lucem
Vidit, & aëtu classem procedere velis,
Litoraque & vacuos sensit sine remige portus;
Terque quaterque manu pectus percussa decorum,
590 Flaventesque abscessa comas: Proh Jupiter! ibit
Hic, ait, & nostris illuserit advena regnis?
Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur,
Diripientque rates alii navalibus? ite,
Ferte citi flammam, date vela, impellite remos.
595 Quid loquor? aut ubi sum? quæ mentem infania mutat?
Infelix Dido! nunc te fata impia tangunt.
Tum decuit, cum scepra dabas. En dextra fidelisque
Quem secum patrios ajunt portare Penates,
Quem subissis humeris confectum ætate parentem.
600 Non potui abreptum divellere corpus, & undis
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascenium, patriisque epulandum apponere mensis?
Verum anceps pugna fuerat fortuna! fuisset
Quem metui mortura? faces in castra tulissem?
605 Implestemque foros flammis: natumque, patremque
Cum genere exlinxem: memet super ipsa dedissem.

Sol,

Et jam prima Aurora, delevens croceum lectum Tithoni, illustrat terras nova luce. Statim aique Regina vidit e specula diem abscelere, & classem progredi velis paribus, & animadvertit littora & portus vacuos absque remigibus: percussit ter & quater manu pulchrum pectus, & excolens flavos capillos: Proh Jupiter! inquit: alibi ille advena, & illuserit nostro regno? Civis non educens arma, nec eum insequuntur ex urbe tota, nec alii extrahunt naves e stationibus? It'e celerè, injicite faces, impellite vela, agitate remos. Quid dico, aut ubi sum? quæ mentem turbat infania? Quare nunc te fata impia tangunt. Tum decuit hæc facere, cum trahabas scepra tua Æneæ. En dextra, & data fides: en ille, quem dicunt ferre secum patrios Penates, quem sustentasse humeris patrem annis ætatis? Nonne totus laceream correpim corpus & spargere in equas? nomen occidere gladio secito, nomen ipsum Ascenium, & offerre eum in mensa patris comedendum? An dulcis fuisset exitus illius pugna? fuisset. Quem timebam ego mortura? immissem faces in castra? Implestem flammis naves: exlinxissem patrem & filium cum genere: ipsa me præcipitarem super illos.

N O T Æ.

1. 735. II. Jussa aspera & concitata, quibus Carthaginenses in lucas Trojanos commoveret. III. Correctionem amentia suæ, qua le absentibus jussa imperare cognoscit: tum enim sola loquebatur e speculis. IV. Exprobrationem sibi Æneæ pietatis in Deos, in patrem. V. Dolorem amissæ ultionis, quam Æneas, ejusque filiam, & gentem, exortulose potius velit. VI. Obestationem Deorum, tam superiorum, quam inferiorum, ut sibi adesse utrosque velit. VII. Diram imprecationem, tamen Æneam, quam in ejus posteros; quæ æterna Carthaginensibus & Italis inter se odia perpetuat.

595. Quid mentem infania mutat? Olim quippe servabas Æneam ejusque naves a Penorum furore Æ. 1. 566. nunc eos in illum immittis? Olim scepra dabas Æneæ, nunc ejus vitam petis?

596. Nunc te fata impia tangunt. Nunc infans tibi fata ultima, dura fors, suprema dies: & jam tibi mentem & consilium, mox vitam quoque eripient.

597. Tum decuit, cum, &c. Decuit hæc, quæ nunc jubet, tum jubere, & Trojanos habere hostiliter, cum eos hospitio, eorum ducem in regni partem accepisti, cum ci scepra tua, teque adeo tradidisti.

598. Penates. De Penatibus, quos Troiano incubant Æneæ eripuerat, de quo Anchila tabulato in hameros, Æ. 2. v. 717. Quemadmodum Bacchæ Orphæum, & Pentheum dicens scelerperum, Georg. 4. 320. & supra v. 469.

602. Patriis epulandum, &c. Quemadmodum Atreus, Thyeste fratris filius, ipsi ad epulas coctos appoverat: Procne & Philomela Tereo Ictum, Eccl. 6. 78.

605. Foros. Vel spatia in navibus aperta, ut tabulata in quibus inceditur, vel concava navium latera, quæ onus ferunt, Georg. 4. 250.

606. Exlinxem. Synecpe, pro extinctissem, infra v. 632.

- Sol, qui terrarum flammis opera omnia iustras,
 Tuque harum interpres curatum, & conscia Juno,
 Nocturnisque Hecate trivialis ululata per urbes,
 610 Et Diræ ultrices, & Dii morientis Elise:
 Accipite hæc, meritumque malis advertite numen,
 Et nostras audite preces. Si tangere portus
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est;
 Et sic fata Jovis poscunt, hic terminus hæret:
 615 At bello audacis populi vexatus & armis,
 Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,
 Auxilium imploret, videatque indigna fuorum
 Funera: nec, cum se sub leges pacis iniquæ
 Tradiderit, regno, aut optata luce fruatur;
 620 Sed cadat ante diem, mediæque inhumatus arena.
 Hæc precor: hanc vocem extremam cum sanguine fundo.
 Tum vos, o Tyrii, stirpem & genus omne futurum
 Exercete odii, cinerique hæc mittite nostro
 Munera: nullus amor populis, nec fœdera iuncto.
 625 Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,

Qui

Sol, qui luce circumspicit omnia terrarum opera: tuque Juno, conciliatrix & particeps nuptialium negotiorum: & tu Hecate inclamata per urbes in triviti nocturnis: & Furæ vindicæ, & Dii morientis Didonis: audivit hæc, & applicavit huc numen meritum a secleratis: & excipite nostras preces. Si necesse est Aeneam, sceleratum illud caput, attingere portus, & appellari terris: & sic voluntas Jovis id exigat, & hic terminus stat: saltem agitur de bello & armis fortis populi, exul & finibus suis, sollicitus se conditionibus pacis onerosæ, non potius regno, aut vita desiderata, sed moritur ante tempus, & sit insepultus in mediâ arena. Hæc improcor: emitto hæc ultima verba cum sanguine. Vos etiam, o Carthaginienses, persequimini odium stirpem ejus & omnem gentem futuram: & offerte hæc dona meis cineribus: nullus amor, nulla concordia sit inter hos populos. Nascere, o vindex aliquis, e nostris ossibus,

qui

N O T Æ.

607. Sol, qui, &c.) Solem obtestatur, vel quasi altorem vitæ, quam relictura est: vel ut, qui iustrat omnia, suæ mortis & alienæ peridiæ testis esse velit. Junonem, ut pronubam & conciliatricem interpretemque nuptiarum, propter quas moritur, supra v. 59. Hecatem, ut prælidem sacrorum magicorum, quorum simulatione moritur, supra v. 51. Diras, seu Furias, ut infestâ sine Aneæ, cuius scelere moritur, An. 3. 212. Georg. 3. 532. Deos denique, vel tutelares urbis suæ, ut inter illam atque Italos odia æterna suscitent; vel mortis præfides, ut facili sibi mortem præbent. De voce *Infiro*, pro *circumæto*, An. 1. 612.
 611. Meritum malis, &c.) Advertite & applicate hoc numen vestrum, id est, potestatem illam & vim ulciscendi ac puniendi, qua mali coerceri atque opprimi meruerunt. De *fatis*, eorumque dispensatore Jove, An. 1. 243.
 615. At bello, &c.) Volunt interpretes hanc imprecationem aliquatenus exitum habuisse. Nam Aeneas I. appellus in Italiam, vexatus no. fe ipse interemit, in manus Flaminiæ Romanorum legati traderetur.

indigna suorum funera variis in præliis An. 10. 11. 12. Præteritum cadem Pallantis, An. 10. 49. IV. Pacem, aiunt, iniquis conditionibus Latino regno sancivisti; quia propria gentis amittit nomen, & consine Latino nomen accepit, An. 1. 10. V. Cecidit ante diem, & inhumatus jacuit: quia dicitur, tertio imperit iuno cum Mezentio pugnans, in Numicis fluminis ripa, nuptulæ sepulchri: alii tamen aliter, An. 1. 270. VI. Nullus amor populis, nec fœdera fuerunt: si quidem tria Romanos inter & Carthaginienses orta sunt Punica bella, ex Penorum perfidia, qui nulla fœderum religione coerceri poterant. VII. Exortus ex ipsius gente Annibal novem annos natus ad Amilicæ patre ad aras Deorum iurejurando adductus est, ut, quamprimum posset, hostis Romanorum foret. Idem bellum Punicum secundum Romanis intulit, in ipsum Italiam finem; illudque odiosum annis gessit. Videtur demum a Scipione Africa no. majore, in Africa apud Pruthiam Bithyniæ regem veneno se ipse interemit, in manus Flaminiæ Romanorum legati traderetur.
 620. Cadat ante diem, &c.) Cadere dicuntur

- Qui face Dardanio ferroque sequare colonos.
 Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires
 Litora litoribus contraria, fluctibus undas
 Imprecor, arma armis: pugnent ipsique nepotes,
 630 Hæc ait: & partes animum versabat in omnes,
 Invisam quærens quamprimum abrumpere lucem.
 Tum breviter Barcen nutricem affata Sichei,
 Namque suam patria antiqua cinis arte habebat:
 Annam, cara mihi nutrix, huc fesse forem:
 635 Dic corpus properet fluviali spargere lympha,
 Et pecudes secum & monstrata piacula ducat.
 Sic veniat, tuque ipsa pia rege tempora vitæ
 Sacra Jovi Stygio, quæ site incepta paravi,
 Perficere est animus: finemque imponere curis,
 640 Dardanique rogam capitis permittere flammæ.
 Sic ait. Illa gradum studio celerabat anili,
 At trepida & cœptis immanibus effera Dido,
 Sanguineam volvens aciem, maculique tremantes
 Interfusa genas, & pallidâ morte suaura,
 645 Interiora domus irrumpit limina, & altos
 Conscendit furibunda rogos, ensæque recludit

Dar-

qui persequarvis ferro & flamma colonias Trojanas. Nunc, & olim, & quocumque tempore offerent se vires, improcor litora iuncta litoribus, maria maribus, arma armis: certent etiam ipsi posteri. Dixit hæc, & convertit animum in varias partes, quærenti quam citissime abrumperet vitam odiosam. Tunc breviter allocuta est Barcen nutricem Sichei, nam nigra hunc tenebat suam nutricem in veteri patria: O nutrix dilecta, accesse huc mihi Annam forem. Mone ne se fesset aspergere corpus aqua fluminis, & secum adducat pecudes ac piacula præcipua. Sic veniat, & tu ipsa cinge caput sacra vitæ. Mens est nihil absolute sacrificia, quæ inchoata destinavi Jovi inferno: & ponere terminum miseris: & dare igni bustum Trojani dicitis. Sic locuta est. Illa urgebat gressum leni assætu. At Dido tremens, & efferrata horridis consiliis, rotans oculos sanguineos, & infecta maculis circa trementes, & pallens ob mortem imminuentem, ingreditur interiorem partem domus, & Jurens conscendit altam pyram, & educit gladium.

N O T Æ.

cur ante diem, qui non præfixo juxta communem naturæ ordinem tempore, sed violenta, aut sortuita, aut immatura morte pereant. De Tyriis, Carthaginiensibus Tyro oriundis, An. 1. 16. De Dardaniis, Trojanis, An. 1. 239.
 623. Cinerique hæc mittite, &c.) Alludit ad munera, quæ pelucris mortuorum imponebant, infundebantque; lac, vinum, sanguinem, An. 3. 62. Quorum loco petit odia, & inimicitias cum Trojana stirpe.
 628. Litora litoribus, &c.) Nam Carthaginis litus Italiae litori sit oppositum est, An. 1. 17. Carthago Italianæ contra. Sic odium quoque.
 635. Fluviali spargere lympha.) De ablutione veterum, ante sacrificia pura, & fluviali in aqua, An. 2. 719. Notant autem Interpretes, ad sacra superiorum Deorum ablutionem adhibita, ad sacra inferiorum Islam ad pertinet. Sic An. 6. 636. Aeneas ramum Proserpine: figens apud inferos: Corpique recentis spargit aqua. At se fingebat, v. 495. De rogo, busto, v. 494.
 646. Ensem, non hos, &c.) De ente illo, supra v. 495. De toto, lecto, An. 3. 224.

necessarias. Cur autem? quia fidem juratam Sicheo novo & fatali conjugio violaverat. Quæ autem illa piacula? Nempe nigre victimæ, quæ Diis inferis immolabantur, An. 6. 153. Duce nigras pecudes, ea prima piacula iuncto. Et multa mandata vetulæ nutrici, ut ea diutius absente, se ipsam facilius interimit: adstantibus paucis dumtaxat, siquæ interioris ordinis mulierculis, de quibus v. 664. Collapsam efficiunt comites: non aulse nimirum ad eam proclibitus ad sacra mysteria, An. 2. 133.
 638. Jovi Stygio Platoni, Saturni filio, Jovis fratris: cui, in divisione universi imperii, forte inferi obtigerunt: Dicitur a Styge, inferorum fluvio, An. 6. 332.
 640. Dardanique rogam capitis.) Rogum exstructum ad abolenda monumenta omnia exuviaque Aneæ Trojanæ, ejusque amorem interlegendum, ut a laga sibi præscriptum eidem An. 7. 20. Penates attinece non audens ait: Duce me flumine vivo abluero.
 636. Monstrata piacula.) Res ad expiandos supra v. 495. De toto, lecto, An. 3. 224.
 T. 2
 671. Dul-

- Dardaniam, non hos questum munus in usus.
 Hic postquam Iliacas vestes notumque cubile
 Conspexit, paullum lacrymis & mente morata,
 650 Incubuitque toro, dixitque novissima verba:
 Dulces exuvia, dum fata Deusque sinebant,
 Accipite hanc animam, meque his exolvite curis.
 Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi:
 Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
 655 Urbem præclaram statui: mea moenia vidi:
 Ulta virum, poenas inimico a fratre recepi:
 Felix, heu nimium felix! si litora tantum
 Nunquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ.
 Dixit, & os impressa toro: Moriemur inultæ?
 660 Sed moriamur, ait: sic, sic juvat ire sub umbras.
 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
 Dardanus, & nostræ secum ferat omnia mortis.
 Dixerat: atque illam media inter talia ferro
 Collapsam aspiciunt comites, ensesque cruore
 665 Spumantem, sparsasque manus. It clamor ad alta
 Atria, concussam bacchatur fama per urbem,
 Lamentis gemitusque & fœmineo ululatu
 Testa fremunt, resonat magnis plangoribus æther.
 Non aliter quam si immisiss ruat hostibus omnis
 670 Carthago, aut antiqua Tyros, flammaque fœrentes
 Culmina perque hominum volvantur perque Deorum.

Au-

Trojanum, munus non comparatum in hoc usus. Postquam vidit vestes Trojanas & lectum sibi cognitum, paullulum illic morata stendo & cogitando, abiecit se in lectum, & protulit hæc ultima verba: Reliquæ dulces, dum fata & Diis permittebant, excipite hanc animam, & liberate me his curis. Vixi, & perfecti cursum, quem fortuna mihi dederat: & nunc simulacrum meum descendat illustré sub terras. Condidit urbem egregiam, vidi meos muros, vindicavi meritum, exegi poenas ab inimico fratre. Fortunata, heu nimis fortunata! si tantummodo Trojane naves non attingissent nostra litora. Dixit hæc, & ore incumbens in lectum: An moriemur inultæ? sed tamen moriamur, inquit: sic, sic dulce est descendere ad umbras. Crudelis Trojanus & mari videt oculis hæc flammam, & auferat secum signa nostræ mortis. Dixerat: & in medio talium verborum famulus videns eam collapsam, & gladium spumantem sanguine, & manus eodem inactas. Clamor spargitur in profundam aulam, fama furit per urbem commotam, totus fremens gemitus & ululatu fœminarum, aer sonat magnis plangibus. Non aliter ac si tota Carthago, aut Tyros antiqua, subvertatur irumpentibus hostibus, & si flammæ fœrentes spargantur per tecta, & Deorum, & hominum.

N O T Æ.

651. Dulces exuvia, &c. In hac supræma Dionis oratione tres elucet præcipue sententiæ; sit, ultionem, & miseriam finem; statuit sibi esse moriendum, saltem ut finem illum & quietem consequatur; sic, sic juvat, &c. maxime cum aspectus incensæ rogi permovere Æneæ animum possit, & ultionem inchoare. De Exuviis, spoliis, v. 496.
 654. Imago. Umbra, manes. Æn. 5. 87.
 656. Ulta virum.) Quia opes Pygmalionis, cum suas, tum eas, propter quas Sicheum occiderat, fugiens eripuit, Æn. 1. 362. 368. De Dardaniæ & Dardaniis, Trojanis, Æn. 1. 239.
 666. Atria.) Proprie atrium est area. subditum ante aedes, quasi a dno, unde etiam ad primam ædium ipsarum partem significandam; cum os lecto imprimens rabie quadam tyrosi inultam se morti doleret; mox dum tractatum est. Ab eo non longe aberat culina: in eoque cœnabant veteres, & ma-

- Audit exanimis, trepidoque exterrita cursu,
 Unguibus ora foror fœdæ & pectora pugnis,
 Per medios ruit, ac morientem nomine clamat:
 675 Hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?
 Hoc rogus iste mihi, hoc ignes aræque parabant?
 Quid primum deserta querar? comitemne forem
 Sprevisse moriens? eadem me ad fata vocasses,
 Idem ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset.
 680 His etiam struxi manibus, patriosque vocavi
 Voce Deos, sic te ut posita crudelis abessem?
 Extinxit me, teque, foror, populumque, patrefque
 Sidonios, urbemque tuam. Date, vulnera lymphis
 Ablam; &, extremus si quis super halitus errat,
 685 Ore legam. Sic fata gradus evaserat altos,
 Semianimemque sinu germanam amplexa fovebat
 Cum gemitu, atque atros ficebat veste cruores.
 Illa graves oculos conata atollere, rursus
 Desiit: infixum stridet sub pectore vulnus.
 690 Ter sese atollens cubitoque innixa levavit,
 Ter revoluta toro est: oculisque errantibus alto
 Quæsit cælo lucem, ingemuitque reperta.
 Tum Juno omnipotens, longum miserata dolorem,
 Difficilemque obitus, Irim demisit Olympo,
 695 Quæ lucantem animam nexosque resolveret artus.
 Nam, quia nec fato, merita nec morte peribat;

Sed

Audit hoc foror exanimata; & pavesca facta festino cursu, lacerans vultum unguibus & pectus pugnis, irumpit inter medios, & in clamat morientem nomine: Hoc ipsum fuit, o foror, fallebas me hoc dolo? hoc parabat mihi pyra ista, hoc ignes, & altaria: que de te primum conquerar ego derelicta? an moriens speravisti utramque gladio. Exivi etiam bis manibus meis, & vocem appellavi patrios Deos, ut eeo inhumana abessem ate sic jacente? Perdidisti, o foror, & me, & te, & populum, & senes Phœnicios, & tuam urbem. Date, ablam aquis plagas; & si aliquid ultimis spiritibus adhuc vagatur, illum ore colligam. Sic locuta pervenerat ad summos gradus, & gremio complexa forem semimortuam, fovebat eam cum gemitu, & abstergebat veste nigram sanguinem. Illa conata erigere tardos oculos, desit iterum: stridet sub pectore plagæ infixæ. Ter exivit se efferens & innitens cubito, ter relapsa est in lectum: & vagis oculis quæsit lucem ex alto cælo, & ingemuit post lucem repertam. Tunc Juno omnipotens, miserata longi obitus, & difficilis mortis, misit Irim e cælo, quæ separaret animam pignantem & membra eidem conjuncta. Nam, quia nec moriebatur ex natura, neque morte merita;

sed

N O T Æ.

& majorum imagines disponebant; quæ cum ita legunt Valerius Probus, Carifus, &c. a fumo culing non longe abessent, ideo appellabantur fumose; ipsamque atrium, ut frigide argutur Servius, dictum etiam inde volunt quasi atrum. De voce bacchatur pro furit, a furiosis Bacchi comitibus teminis deducta, supra v. 301. De Carthagine in argumento. De Tyro, Æn. 1. 16.
 687. Sic te ut posita, sic jacente: vox funebris, de qua Æ. 2. 644. Et sensus loci est: Hanc vero struxi hunc rogum meis manibus: & ad hæc sacra Deos vocavi: ut eorum participes non essem; ut abessem, dum tu te occidisti?
 688. Extinxit, &c.) Pro extinxisti, syncope; ut supra, 666. Extinxem, pro extinxisti: & Æn. 3. 205. Accessis, pro accessisti.
 Ita legunt Valerius Probus, Carifus, &c. Veteres tamen plurimi codices habent 'Extinxi, tamen persona: ita ut culpam omnem damnique commune Anna in se unam confederat. De Sidoniis, unde oriundi Carthaginienses, Æn. 1. 450.
 687. Ore legam.) Mos Romanorum veterum, ut amici & cognati, ad moro ad os morientis ore, extremum ejus spiritum quasi excipere & haurire velle viderentur. Morsis etiam illius apud Græcos alioia reperit vestigia Cerdanus in hunc locum.
 696. Nec fato, merita, &c.) Triplex distinguit genus mortis: quæ fato, quæ merito, quæ casu contingit. Contingit fato, quæ naturalis est; merito, quæ propter scelera, aut intemperantiam accidit; casu, quæ nec na-

Sed misera ante diem, subitoque accensa furore:
Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.
700 Ergo Iris croceis per cœlum roseida pennis,
Mille trahens varios adverso Sole colores,
Devolat, & supra caput affluit: Hunc ego Diti
Sacrum iussa fero, teque isto corpore solvo.
Sic ait, & dextra crinem fecat: omnis & una
705 Dilapsus calor, atque in ventos vita recessit.

sed misera ante tempus, & inflammata subito furore: nondum Proserpina eriperet illi flavum capillum, nec damnaverat ejus caput Stygio Orco. Igitur Iris rorifera, duceus ex opposito Sole mille colores varios, devolat per cœlum croceis alis, & fleit supra ejus caput: Ego iussa offero Plutoni hunc crinem sacrum, & libero te isto corpore. Sic dixit, & dextra abscidit crinem: & simul omnis calor effusus est, ac vita abiit in aerem.

N O T Æ.

natura, nec merito. In primis duabus fatali crinem fecari debent Virgilius, in tertia negat; quasi fata tantum, hominumque merita, sub Deorum providentiam caderent, Dea, Æn. 1. 19. De Proserpina, inferorum cæus camfalleret. At Dido cadit ante diem, non fato & natura, supra v. 620. Cadit misera, non rea, nec merito. Igitur casu. Quare crinis ipsi non amputatur.

698. *Flavum Proserpina crinem.*) Credebant Græci Romanique, mori neminem posse, nisi Proserpina morientis crinem abstulisset, quasi sacras sibi inferisque primitias. Hujus opinionis multa sunt in posterioribus poetis in Euripidis Alceste v. 74. *Orator*, sive *Mors*, crinem sacrum Alceste amputat, pro coniuge Admeto moritura. Hic Iris officio illo fungitur. Mos forte repetitus e sacrificiis: ubi fetas aliquot e media victimarum fronte decerpere, & in ignem consicere so-

lebant, Æn. 6. 245. Ita & in hominibus putabant fieri, quos Orco quali victimas mors demittebat. De Junone, custode Carthaginis Dea, Æn. 1. 19. De Proserpina, inferorum Dea, Plutonis conjugè, Georg. 1. 39. De Styge, inferorum fluvio, Æn. 9. 323. De Orco, Deo inferorum, Georg. 1. 277.

700. *Iris croceis, &c.*) Iris, Deorum, & Junonis præcipue nuncia, Thaumantis & Elestra dicitur filia: quia arcus est cœlestis, qui maximam colorum varietate admirationem facit: & *admiror*, Græce dicitur *θαυμάζω*. Est autem cœlestis arcus, Solaris lucis pivestigia: nonnulla etiam in antiquioribus: ætura, in adversa nube; eaque *roseida*; id est, mox in pluviam solvenda. Colores refert varios, pro majori minorique nubis densitate: præcipue purpureum, cæruleum, viridem, croceum, qui *crocum* florem refert, *zaffarano*. De Diti, Plutone, inferorum Deo, Georg. 4. 467.

A R G U M E N T U M.

Æneas, e Libya in Italiam navigans, defletere in Siciliam vi tempestatis cogitur: ubi ab Aeste Trojano benevole exceptus, patri, quem illic superiore anno mors abstulerat, anniversarium celebrat sacrum, ludosque quatuor, cursum navalem, ac pedestrem, cœsum pugnam, sagittarum ejaculationem, quibus addit Ascantius equestrem decursum. Interim Trojana mulieres, Junonis impulsu, hortatu Iridis, tædio navigationis, incendunt naves: quarum quatuor exuruntur, cætera immissa a Jove pluvia servantur. Quare suadet Æneas Nautes, ut avedo secum juvenum flore, senes ac mulieres in Sicilia relinquat. Firmat id consilium Anchises in somnis: idemque suadet Æneæ, ut ap-pulsus in Italiam adsat Sibyllam, eaque duce descendat ad inferos, ubi posterorum sermone & eventus docebitur. Parat Æneas patris monitis, & condita in Sicilia urbe Acesta, Neptuno per Venerem conciliato, solvitur in Italiam: quo in cursu Palinurus navis gubernator dormiens in mare excutitur. Delineatus est hic liber ad exemplum libri Iliad. 23. ubi Iudi ab Achille ad tumulum Patroclii celebrantur.

INTEREA medium Æneas jam classe tenebat
Certus iter, fluctusque atros Aquilone fecabat,
Mœnia respiciens, quæ jam infelicis Eliæ
Collucent flammis. Quæ tantum accenderit ignem,
& Causa later; duri magno sed amore dolores
Polluto, notumque, ferens quid fœmina possit,
Triste per augurium Teucrorum pœstora ducunt.
Ut pelagus tenere rates, nec jam amplius ulla

I N T E R P R E T A T I O.

Oc-

Interim Æneas jam tenebat natis medium iter, certus eundi, & vento fudebat fluctus nigros, respiciens ad urbem, quæ jam splendat ignibus misera Didonis. Ignoratur causa, quæ excitarit tantum incendium: sed acerbis dolores, violato magno amore, & id, quod furcibus mulier potest facere, cognitus Trojanis, deducunt animos Trojanorum in tristia auguria. Postquam naves attingere altum mare, nec jam ulla terra amplius

appa-

N O T Æ.

1. *Medium.*) Non præcise *mediam* itineris partem, Africam inter & Siciliam; hinc enim rogi flammæ videre non potuissent: sed *medium*, id est, plenum mare: quemadmodum Polyphemus Æn. 3. 665. *Graditurque per æquor jam medium, necdum fluctus latera ardua linxit.*

2. *Certus.*) Vel *certus eundi*, & ad petendam Italiam obstinatus, ut Æn. 3. 554. *Celsa in puppi jam certis eundi carpebat sinuos.* Vel *certus* & *quarum itineris*, quod jam semel

consecerat, Drepano in Italiam solvens, indeque tempestate retro astus in Africam, Æn. 1. 1.

Aquilone.) Vento generatim: neque enim Aquilone septentrionali vento impelli ex Africa in Italiam potuit, sed Austro potius, Aquiloni opposito: Ecl. 7. 51. De *Elija*, altero Didonis nomine, in argumento lib. 4. De augurio, quod hic pro præfatio universum sumitur, Æn. 2. 703. De *Teneris*, Trojanis, Æn. 1. 239.